

სამართლის იურისტთა კავშირი

GEORGIAN LAWYERS' UNION

СОЮЗ ЮРИСТОВ ГРУЗИИ

ჟურნალი გამოდის გაეროს ლტოლვილთა უმაღლესი კომისარიატის
ფინანსური მხარდაჭერით

The journal is edited with the financial support of United Nations High
Commissioner for Refugees

Журнал выходит при финансовой поддержке Верховного Комиссариата ООН
по делам Беженцев

«სამართალი»

სამეცნიერო-პრაქტიკული იურიდიული ჟურნალი

“LAW”

Scientific-practical juridical journal

“ПРАВО”

Научно-практический юридический журнал

№5-6, 2002

ISSN 0868-4537

© ჟურნალი „სამართალი“, 2002

© Journal “Law”, 2002

© Журнал “Право”, 2002

მისამართი: 380007, თბილისი, თავისუფლების მოედანი №4

Address: Liberty Square 4, Tbilisi, 380007

Адрес: 380007, Тбилиси, Площадь Свободы №4

Phone 923880, 923882, 984797 (108), 230904

Fax: 23 09 04 E-mail: glu@wanex.ge

George Tumanishvili, jr.

Concerning the Issue on Using for the First Time the Word «ოჯახი» (family) in Georgian Legal Monuments

According to the statement of Ivane Javakhishvili, the word «ოჯახი» (family) is of Turkish origin and it means the heart, home.¹

There exists an opinion in the modern Georgian legal literature, according to which, the word «ოჯახი» (family) was absorbed to wide use in 1799-1800 years.²

Basing on the results of analysis of the texts of the Georgian legal monuments, which we have carried out, we confirm that the mentioned above belief is erroneous.

Our statement is based on the following:

1. The Order of George-II about releasing church serfs. It is mentioned in the Order: "...kings of our patrimony and everyone from our family (ოჯახი) were mentioned..."³ This monument is dated by 1798.

2. In Written Settings of George Batonishvili to Ulon and Almaskhan Batonishvili about their throne inheritance, dated by 1797, the word «ოჯახი» (family) is met repeatedly.

3. The above-stated monument of the law anticipates "The Regulations of Georgian Empire by the King of Georgia - Irakli to His Sons". In Regulations of the King Irakli the word «ოჯახი» (family) is mentioned: "...let me be in work and care of the house and well-being of my family..."⁴ The manuscripts of this legal monument are dated by 1791.

4. Dated 1774 "Verdict About the Next Campaign".

Fragment of the text - "... Were in one house, the same family «ოჯახი»..."⁵

5. Granted letter of the King Constantine about delimitation of mouravoba (management) to Cholokashvili.

Fragment of the text "... How the ancestors of yours served to our family «ოჯახი» ..."⁶; this monument of right is dated by 1774.

As the conclusion we would highlight the following:

1. Dating of the first using the word «ოჯახი» (family) in Georgian legal monuments by 1799-1800 is erroneous.

2. From the analysis of the texts of Georgian law monuments appears that the word «ოჯახი» (family) was also used before 1799-1800s.

3. For the first time the word «ოჯახი» (family) is mentioned in the texts of the Georgian legal monument as to the "Verdict About the Next Campaign", dated by 1774. That fact deserving attention is that the said word is used with the same semantic meaning, as in the texts of Georgian legal monuments of 1799-1800s.

The conclusions we have come to do not exclude the opportunity that the specified word might be used also in any earlier text of the legal character. The texts of Georgian legal monuments available in our disposal do not give possibilities in the present small work to change the fixed date (1774) to some earlier one. However, we do not leave the hope that probably in future, after extensive researches, the fixed date (1774) could be specified more precisely.

1. Iv. Javakhishvili, Compositions, Tb., 1984, vol. VII, page 269.

2. Sh. Chikvashvili, Family Right, Tb., 2000, page 42.

3. Georgian Legal Monuments, Tb., 1966, vol. II, page 542.

4. Institute of Manuscripts, Sd-2140; a copy, paper, letter to Mkhedruli; dated by 1791.

5. Institute of Manuscripts, Hd-1614; the original, paper, letter to Mkhedruli, dated by 1774.

6. Georgian Legal Monuments, Tb., 1966, vol. II, page 390.

ქართული სამართლის კეზების ტექსტებში
სიტყვა „ოჯახი“-ს პირველად გამოყენების
საკითხთან დაკავშირებით

ივ. ჯავახიშვილის დასაბუთებით „ოჯახი“ თურქული სიტყვაა და კერას, სახლს აღნიშნავს.¹

თავადრევე ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში დამკვიდრებულია მოსაზრება, რომლის თანახმადაც, სიტყვა „ოჯახი“-ს პირველად გამოყენება თარიღდება 1799-1800 წლებით.²

ჩვენ მიერ ჩატარებული ქართული სამართლის ძეგლების ტექსტების ანალიზის შედეგებზე დაყრდნობით, გამოვთქვამთ მტკიცებულებას, რომ ზემოთხსენებული მოსაზრება არის მცდარი.

ჩვენი მტკიცებულება ეყრდნობა შემდეგს:

1. ბრძანება გიორგი II-ისა საეკლესიო ყმების გააზიანების შესახებ. ბრძანებაში მოხსენიებულია: „...ჩუენნი გუარის მეფენი იხსენებოდნენ და ჩუენის ოჯახისა ყოველივე...“³ აღნიშნული ძეგლი დათარიღებულია 1798 წლით.

2. პირობის წიგნში გიორგი ბატონიშვილისა იულონ და აღასხან ბატონიშვილებისადმი ტახტის მემკვიდრეობის შესახებ, რომელიც დათარიღებულია 1797 წლით, არაერთგვაროვნად ხდება სიტყვა ოჯახი.

3. აღნიშნულ სამართლის ძეგლს წინ უსწრებს „განწესებანი საქართველოს მეფის ირაკლისნი ძეთა თვისადმი სამეფო მსახურს საქართველომსა“. მეფე ირაკლის განწესებებში მოხსენიებულია სიტყვა „ოჯახი“: „...მე ჩემს სახლსა და ოჯახზედ გარჯილობა და ჭირნახულობა მქონდეს...“⁴ აღნიშნული სამართლის ძეგლის ხელნაწერი დათარიღებულია 1791 წლით.

4. 1774 წლით დათარიღებულია „მორიგის ლაშქრობის განაჩენი“.

ტექსტის ფრაგმენტი – „...იყვნენ ერთს სახლსა და ოჯახში...“⁵.

5. საზღვრულ ჩოლოყაშვილისადმი კონსტანტინე მეფის მოურავობის წყალობის წიგნი.

ტექსტის ფრაგმენტი – „...ვითაც თქუენი მამ-პაპანი ჩუენს ოჯახზედ ნამსახურნი...“⁶ აღნიშნული სამართლის ძეგლი დათარიღებულია 1774 წლით.

დასკვნის სახით გამოვეყოფთ შემდეგს:

1. სიტყვა „ოჯახი“-ს ქართული სამართლის ძეგლებში პირველად გამოყენების დათარიღება 1799-1800 წლებით, არის მცდარი.

2. ქართული სამართლის ძეგლების ტექსტის ანალიზიდან გამომდინარე სიტყვა „ოჯახი“ 1799-1800 წლებამდე ადრეც არის გამოყენებული.

3. პირველად ქართული სამართლის ძეგლების ტექსტებში სიტყვა „ოჯახი“ ნახსენებია 1774 წლით დათარიღებულ „მორიგის ლაშქრობის განაჩენში“. ყურადსაღებია, რომ აღნიშნული სიტყვა გამოყენებულია იმავე შინაარსობრივი დატვირთვით, როგორც გააჩნდა მას 1799-1800 წლებში არსებულ ქართული სამართლის ძეგლების ტექსტებში.

ჩვენ მიერ მიღებული დასკვნა არ უარყოფს შესაძლებლობას იმისა, რომ აღნიშნული სიტყვა უფრო ადრეც იქნა გამოყენებული სამართლებრივ ხასიათის რომელიმე ტექსტში. ჩვენს ხელთ მისაწვდომი ქართული სამართლის ძეგლების ტექსტები არ გვაძლევს საშუალებას წინამდებარე მწირობაში, დაფიქსირებული თარიღის (1774 წ.) უფრო ადრინდელ თარიღით შეცვლას. ვიტოვებთ იმედს, რომ მომავალში ჩატარებული ფართო კვლევა-ძიების შედეგად აღნიშნული თარიღი (1774 წ.) კიდევ დაზუსტდეს.

1 ივ. ჯავახიშვილი, თხზულებანი, თბ., 1984, ტ. VII, გვ. 269.

2 შ. ჩიკვაშვილი, საოჯახო სამართალი, თბ., 2000, გვ. 42.

3 „ქართული სამართლის ძეგლები“, თბ., 1966, ტ. II, გვ. 542.

4 ხელნაწერთა ინსტიტუტი, Sd-2140; პირი; ქალაქი; მხედრულად ნაწერი; თარიღად უზის 1791 წ.

5 ხელნაწერთა ინსტიტუტი, Hd-1614; დედანი; ქალაქი; მხედრულად ნაწერი; თარიღად უზის 1774წ.

6 „ქართული სამართლის ძეგლები“, თბ., 1966, ტ. II, გვ. 390.

Георгий Туманишвили - сын

К вопросу об использовании впервые слова «თჯობა» (семья) в текстах памятников грузинского права.

Согласно обоснования Иване Джавахишвили слово «თჯობა» (семья) турецкого происхождения и обозначает оно очаг, дом.¹

В современной грузинской юридической литературе бытует мнение, согласно которому, слово «თჯობა» (семья) вошло в употребление в 1799-1800 годах.²

Основываясь на результатах проведенного нами анализа текстов памятников грузинского права, утверждаем, что приведенное выше соображение ошибочно.

Наше утверждение основывается на следующем:

1. Приказ Георгия-II об освобождении церковных крепостных. В приказе упомянуто: «... цари рода нашего и все из нашей семьи (თჯობა) упоминались...».³ Указанный памятник датирован 1798 годом.

2. В Письменных Условиях Георгия Батонишвили Юлону и Алмасхану Батонишвили о наследовании ими трона, датированных 1797 годом, неоднократно встречается слово «თჯობა» (семья).

3. Вышеуказанный памятник права предвосхищает «Уложение царства Грузинского царя Грузии Ираклия своим сыновьям». В Уложении царя Ираклия упомянуто слово «თჯობა» (семья): «...да пребуду в труде и заботе о доме своем и благосостоянии семьи своей...».⁴ Рукопись указанного памятника права датируется 1791 годом.

4. Датированный 1774 годом «Приговор об очередном походе».

Фрагмент текста – «... были в одном доме, в семье (თჯობა) ...».⁵

5. Жалованная грамота царя Константина об определении границ моуравоба (управления) Чолокашвили.

Фрагмент текста «...как предки ваши служили семье (თჯობა) нашей...».⁶ Указанный памятник права датирован 1774 годом.

В виде заключения выделим следующее:

1. Датирование первичного употребления слова «თჯობა» (семья) в памятниках грузинского права 1799-1800 годами, является ошибочным.

2. Из анализа текстов памятников грузинского права следует, что слово «თჯობა» (семья) использовалось и до 1799-1800 годов.

3. Впервые в текстах памятников грузинского права слово «თჯობა» (семья) упоминается в «Приговоре об очередном походе», датированном 1774 годом. Заслуживает внимания тот факт, что указанное слово используется с той же смысловой нагрузкой, что и в текстах памятников грузинского права 1799-1800 годов.

Полученное нами заключение не исключает возможности, что указанное слово могло быть использовано и в каком-нибудь более раннем тексте правового характера. Тексты памятников грузинского права, имеющиеся в нашем распоряжении не дают возможности в настоящем маленьком труде изменить зафиксированную дату (1774г.) на более раннюю. Однако мы не лишены надежды, что в будущем, в результате более обширных исследований, указанная дата (1774г.) еще будет уточнена.

1. Ив. Джавахишвили, сочинения, Тб., 1984, т. VII, стр.269.

2. Ш. Чиквашвили, Семейное право, Тб., 2000, стр.42.

3. «Памятники грузинского права», Тб., 1966, т. II, стр.542.

4. Институт рукописей, №-2140; копия, бумага, письмо мхедрули, датировано 1791г.

5. Институт рукописей, №-1614; подлинник, бумага, письмо мхедрули, датировано 1774г.

6. «Памятники грузинского права», Тб., 1966, т. II, стр.390.

ს ა კ ი მ ბ ე ლ ი

ლტოლვილთა და აღზიდნაცვალ პირთა სამართლებრივი დაცვა

ბიძინა საგანელი – ვინ აღარ ჩაითვლება ლტოლვილად?.....	7
მაკა სალხინაშვილი, ეკა თვაური – ლტოლვილის სტატუსის მინიჭებისა და შეწყვეტის პროცედურები საქართველოს კანონმდებლობით	9

იურიდიული განათლების რეფორმა

სულხან გამყრელიძე – საქართველოში იურიდიული განათლების რეფორმის ზოგიერთი საკითხი	14
იორგ ბევერსდორფი – იურისტების განათლება გერმანიაში	16

საკონსტიტუციო სამართალი

ხათუნა კაპანაძე – ევროპაში უქმდება სიკვდილით დასჯა	20
გიორგი თუმანიშვილი – სიცოცხლის უფლება, ნების თავისუფლება და თვითმკვლელობა ანტიკური epictēmē-ს ასპექტში	22
გიორგი წაქაძე – „წარმომადგენლის საქმიანობის შეზღუდვა“ – შეცდომა თუ...?	25

სამოქალაქო სამართალი

დევი ხვედელიანი – ანდერძით მემკვიდრეობის საკითხები საერთაშორისო კერძო სამართალში	27
ნინო შოშიაშვილი – მეუღლეთა პირადი უფლებები და მოვალეობები	33

1 სსლის სამართალი, კრიმინოლოგია

გურამ ნაჭყებია – ბრალის ცნების საკანონმდებლო განსაზღვრების საკითხისათვის	37
ალექსანდრე კვაშილავა – სისხლისსამართლებრივი ნორმა კონსტიტუციას უნდა შეესაბამებოდეს	42
დავით გუგავა – დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ფულადი სახსრების ლეგალიზაციის საწინააღმდეგო საერთაშორისო ხელშეკრულებების როლი საქართველოში უკანონო შემოსავლების ლეგალიზაციის წინააღმდეგ ბრძოლის საქმეში	46
მიხეილ აფხაზავა – სიკვდილით დასჯის პრობლემები და მეთოდები	50

სისხლის სამართლის პროცესი, კრიმინალისტიკა

შოთა ფაფიაშვილი – შემოწმების ჩატარება	53
დარეჯან ლეკიაშვილი – ზოგადი მოსაზრებები ოპერატიულ-სამძებრო, მოკვლევისა და საგამომიებო ორგანოების მიერ საპროცესო და არასაპროცესო მოქმედებების განხორციელების თაობაზე	56

საერთაშორისო სამართალი

კოტე კუბლაშვილი – ევროპის კავშირი – ერთიანი ევროპული სახელმწიფო? ევროპის კავშირის ფედერაციული განვითარების პერსპექტივები	59
ომარ მინდაძე, რუსუდან ჩაჩხიანი – ადამიანის უფლებათა დაცვის გარანტიები შეიარაღებული კონფლიქტების დროს	64

სამართლის ისტორია, თეორია

გონა ფერაძე – რამდენიმე ახლად აღმოჩენილი გარემოების შესახებ ვარლამ ჩერქეზიშვილის ბიოგრაფიიდან	69
თამარ გარდაფხაძე – სამოქალაქო საზოგადოების ჩამოყალიბებისა და განვითარების სამართლებრივი საფუძვლები	72
გიორგი თუმანიშვილი (უმცროსი) – ქართული სამართლის ძეგლების ტექსტებში სიტყვა „ოჯახი“-ს პირველად გამოყენების საკითხთან დაკავშირებით	74

Search guide

LEGAL PROTECTION OF REFUGEES AND INTERNALLY DISPLACED PERSONS

- Bidzina Savaneli** – Who Is Not Considered As a Refugee Any More? 75
- Maka Salkhinashvili, Eka Tvauri** – Procedures on Granting and Exclusion of Refugee Status in the Georgian Legislation 77

JURIDICAL EDUCATION REFORM

- Sulkhan Gamkrelidze** – Some Issues Concerning the Reforms of Legal Education in Georgia 81
- Jorg Beversdorf** – Juridical Education in Germany 83

CONSTITUTIONAL LAW

- Khatuna Kapanadze** – The Death Penalty is to Be Abolished in Europe 86
- George Tumanishvili** – Right to Life, Free Will and Suicide in the Aspect of Antique Epictēmē 88
- George Tsakadze** – Is «Restriction of the Representative Activity» a Mistake or ...? 91

CIVIL LAW

- Devi Khvedeliani** – Questions about Succession by Testament in the International Private Law 93
- Nino Shoshiashvili** – Personal Rights and Duties of Spouses 99

CRIMINAL LAW, CRIMINOLOGY

- Guram Nachkebia** – Issues of Fault Concept Definition 103
- Alexandre Kvashilava** – Criminal Law Norms Must Conform to Constitution 107
- David Gugava** – Struggle with Illegal Proceeds Legalization in Georgia (Role of International Agreements Directed against Legalization of Gotten Illegally Money Resources) 110
- Mikhael Abkhazava** – Problems and Methods of Death Penalty 114

CRIMINAL PROCEDURE, CRIMINALISTICS

- Shota Papiashvili** – Carrying Out Examination 116
- Darejan Lekiasvili** – General Considerations about Implementation of Judicial Procedural and non Procedural Activities Carried out by Operative Criminal Investigative, Research and Investigate Bodies 119

INTERNATIONAL LAW

- Kote Kublashvili** – Would the European Community Be the United European State? Prospects of the European Community Federal Development 121
- Omar Mindadze, Rusudan Chachkhiani** – Guarantees of Human Rights Protection during Armed Conflicts 125

THEORY OF LAW

- Gocha Peradze** - Some Newly Discovered Circumstances to the Biography of Varlam Cherkezishvili 130
- Tamar Gardapkhadze** – Legal Fundamentals of Establishment and Development of Civil Society 133
- George Tumanishvili, jr.** – Concerning the Issue on Using for the First Time the Word «თჯობი» (family) in Georgian Legal Monuments 135

Оглавление

ПРАВОВАЯ ЗАЩИТА БЕЖЕНЦЕВ И ВНУТРЕННЕ ПЕРЕМЕЩЕННЫХ ЛИЦ

Бидзина Саванели – Кто более не будет считаться беженцем?	136
Мака Салхинашвили, Эка Тваури – Процедуры присвоения и прекращения статуса беженца в законодательстве Грузии	138

РЕФОРМА ЮРИДИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Сулхан Гамкрелидзе – Некоторые вопросы, касающиеся реформы юридического образования в Грузии	142
Иорг Беверсдорф – Юридическое образование в Германии	144

КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО

Хатуна Капанадзе – В Европе отменяется смертная казнь	147
Георгий Туманишвили – Право на жизнь, свобода воли и самоубийство в аспекте античной еριστῆμῆ	149
Георгий Цакадзе – «Ограничение деятельности представителя» – ошибка или...?	152

ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО

Деви Хведелиани – Вопросы о наследовании по завещанию в Международном частном праве	154
Нино Шошиашвили – Личные права и обязанности супругов	159

УГОЛОВНОЕ ПРАВО, КРИМИНОЛОГИЯ

Гурам Начкебия – К вопросу об определении понятия вины	163
Александр Квашилава – Уголовная норма должна соответствовать Конституции	167
Давид Гугава – Роль международных договоров, направленных против легализации денежных средств добытых преступным путем, в деле борьбы с легализацией незаконных доходов в Грузии	170
Михаил Абхазава – Проблемы и методы смертной казни	174

УГОЛОВНЫЙ ПРОЦЕСС, КРИМИНАЛИСТИКА

Шота Папиашвили – Проведение освидетельствования	176
Дареджан Лекиашвили – Общие соображения по поводу осуществления процессуальных действий оперативно-сыскными и следственными органами и органами дознания	179

МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО

Котэ Кублашвили – Европейский союз – единое европейское государство? Перспективы федеративного развития Европейского союза	181
Омар Миндадзе, Русудан Чачхиани – Гарантии защиты прав человека во время вооружённых конфликтов	185

ИСТОРИЯ ПРАВА, ТЕОРИЯ

Гоча Перадзе – О нескольких новых, обнаруженных обстоятельствах к биографии Варлама Черкезишвили	190
Тамар Гардапхадзе – Правовые основы формирования и развития гражданского общества	193
Георгий Туманишвили - сын – К вопросу об использовании впервые слова «თჯობა» (семья) в текстах памятников грузинского права.	195